

Forsinket forårsankomst af østtrækkere

VIDEN FRA DOFBASEN

Nattergal og rødrygget tornskade ankom to-tre uger senere end normalt i foråret 2011, men det forsinkede forår betød tilsyneladende ikke noget negativt for antallet af ynglefugle

Af Henning Heldbjerg og Timme Nyegaard
henning.heldbjerg@dof.dk, timme.nyegaard@dof.dk

I midten af maj 2011 bemærkede mange danske ornitologer, at nogle arter var ankommet til yngleområderne i væsentligt mindre antal end sædvanligt. Et tilsvarende mønster blev konstateret i flere andre dele af Europa. De mest omtalte arter var nattergal (*Luscinia luscinia*) og rødrygget tornskade (*Lanius collurio*), der begge er såkaldte 'østtrækkere', det vil sige, at de har deres vinterkvarter i det østlige Afrika og en forårstrækrute gennem først Østafrika og siden Østeuropa for at komme retur til de hjemlige yngleområder.

Forekomsten af de to arter i ynglesæsonen 2011 er her eksemplificeret ved observationer i DOFbasen fordelt på 10-dagesperioder og sammenlignet med tilsvarende fra årene 2003-2010 for at vurdere om forårsankomsten i 2011 var forsinket og om det samlede antal ynglefugle var mindre end sædvanligt i 2011.

Graferne for de to arter er meget forskellige, hvilket formodentligt hænger sammen med de to arters meget forskellige levevis. Nattergalen registreres primært ved dens sang, mens tornskaden primært registreres ved at blive set. Derfor bliver nattergalen stort set kun registreret i godt to en halv måned i nævneværdig grad, mens tornskaden bliver registreret i et dobbelt så langt tidsrum.

Tornskadens totoppe graf skyldes nok, at der først bliver registreret voksne fugle under ankomst og etablering og senere unger og familier. I den mellemliggende periode lever fuglene et meget stilfærdigt liv, hvor de er svære at registrere. Nattergalen synger meget lidt, når den har fået unger, og disse lever skjult, hvorfor den samme top ikke ses hos denne art.

Resultaterne viser, at begge arters træk var forsinket i forhold til den sædvanlige ankomst til Danmark, ja faktisk ankom begge arter senere

Nattergalen, der næsten udelukkende bliver registreret i kraft af sin sang, bliver i Danmark kun i nævneværdig grad rapporteret i to en halv måned i løbet af året.
Foto: Klaus Dichmann

Rødrygget tornskade er med sin synlighed i terrænet ofte let at registrere. Selv om arten ankom cirka tre uger senere end normalt i 2011, betød den sene ankomst tilsyneladende ikke noget negativt for årets ynglesucces.

Foto: Gerner Majlandt

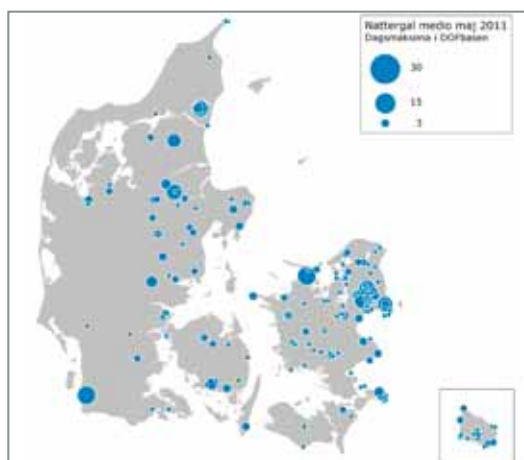
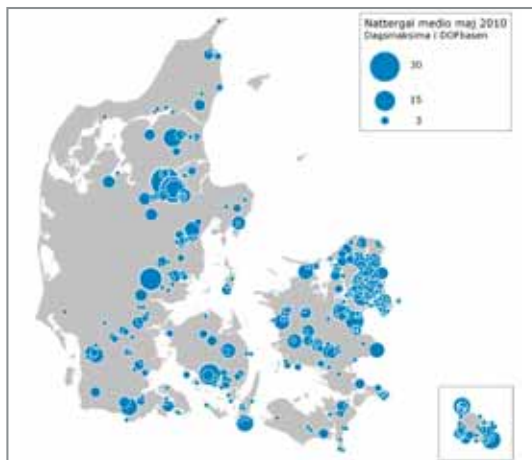
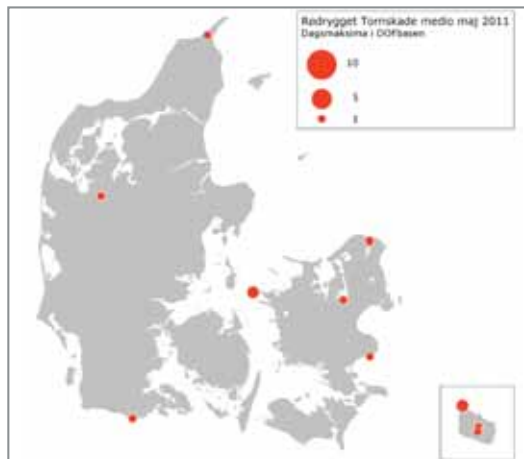

end noget andet år i undersøgelsesperioden. Ankomsten for nattergal var forsinket med én 10-dages periode, men fulgte ellers samme mønster med en gradvis ankomst, der tydede på, at hele trækket var forsinket. Tornskadernes ankomst var ligeledes forsinket én 10-dages periode, men ankom mere koncentreret end normalt, således at antallet var oppe på normalen allerede efter én 10-dages periode i stedet for den sædvanlige graduerede ankomst over tre 10-dages perioder. Det tyder på, at tornskaderne har gennemført den sidste del af deres træk hurtigere end normalt og dermed har kunnet indhente noget af forsinkelsen.

Kærsanger, der også er østtrækker med ankomst til Danmark i maj, var ligeledes forsinket i forhold til normalen. Gærdesanger, som tillige trækker gennem Østafrika, men ankommer væsentligt tidligere end de andre arter, havde dog en normal ankomst til Danmark i 2011. Den er således ikke blevet påvirket som de tre andre senere trækkende arter. Forsinkelsen skyldes formentlig en periode med dårligt vejr under trækket gennem Østafrika.

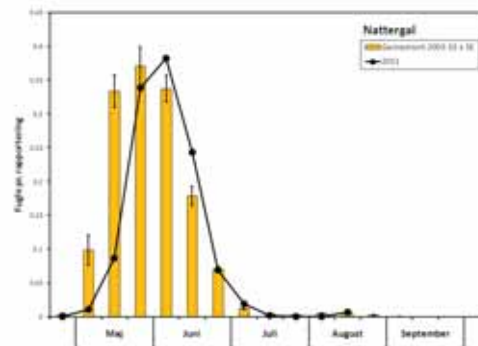
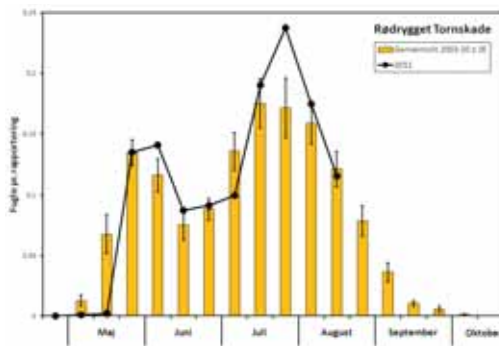
Kortene viser forekomsten i 2011 med 2010 til sammenligning i medio maj, som er arternes normale ankomsttidspunkt. For nattergal ses, at fuglene er i de sædvanlige områder, men i et meget reduceret antal kun cirka en tredjedel af antallet i 2010. Forskellen til 2010 er større for tornskaden med kun cirka 5 procent af antallet i 2010 og kun på træklokaliteter, hvilket tyder på, at det er nordligere ynglefugle, der er set.

Begge arters forekomst var allerede i slutningen af maj på næsten samme niveau som normalt. Vi kan således konstatere, at forårstrækket for de to arter var forsinket, men også at antallet af fugle var på nogenlunde samme niveau som i tidligere år. Noget tyder endda på, at tornskadernes ynglesucces har været bedre end normalt.

Kortene viser dagsmaksima for hver lokalitet i medio maj 2010 (baseret på 649 indtastninger af 1.725 nattergale på 355 DOFbaselokaliteter og 236 indtastninger af 314 rødryggede tornskader på 140 DOFbaselokaliteter) og medio maj 2011 (baseret på 296 indtastninger af 531 nattergale på 179 DOFbaselokaliteter og 10 indtastninger af 12 rødryggede tornskader på 10 DOFbaselokaliteter).

DOFbasen er DOF's database over fugle-observationer i Danmark, som alle kan bidrage til på www.dofbasen.dk.

Graferne viser antal nattergale og tornskader pr. rapportering i DOFbasen opdelt i 10-dages perioder i sommerhalvåret 2011 samt gennemsnittet for 2003-2010.

STORE KULD TRODS SEN ANKOMST

Det forsinkede forår 2011 blev tilsyneladende ikke det forsømte forår for de rødryggede tornskader i Gribskov, hvor DOF's caretakere i en årrække nøje har fulgt bestandens udvikling.

- Vi har ikke registreret nogen negativ effekt, der kan kædes direkte sammen med fuglenes sene ankomst. De tidligst udføjne unger af rødrygget tornskade blev set højst fem dage senere end normalt, selv om fuglene først ankom fra deres vinterkvarterer i Afrika 23. maj, hvor de i 2010 dukkede op allerede 5. maj, siger Per Ekberg Pedersen, caretaker i Gribskov.

De enkelte ynglepar af rødrygget tornskade har generelt haft stor ungeproduktion i år, og flere par har fået seks udføjne unger, lyder det fra DOF's caretakergruppe i et af Danmarks største skovområder.

Per Ekberg Pedersen oplyser, at Gribskov i 2011 har huset cirka 95 ynglepar af rødrygget tornskade. Bestanden i skoven er dog for nedadgående. I 2009 yngede et rekordstort antal på 135 par, og i 2010 blev der registreret 120 par.

Nedgangen i antallet af ynglepar skyldes primært tilgroning af de rydninger, som er blandt tornskadernes foretrukne biotoper, påpeger Per Ekberg Pedersen. (- skriver)